GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 011231
שם התלמיד/ה: _____

עברית: לשון

שאלון מותאם

הוראות לנבחן

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי ההנחיות.

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק א — שם המספר — 20 נקודות

פרק ב — תחביר / פרק ג — מערכת הצורות — יש לבחור באחד הפרקים — 80 נקודות

סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר לנבחן (עמ' 10-11).

ד. הוראות מיוחדות: 1. יש לקרוא את הטקסטים שבעמודים 4-9 ולענות על השאלות בגוף שאלון זה, לפי ההוראות. 2. הקפד על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

שים לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה לשימושך. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

הנחיות מיוחדות למועד זה (בפתח פרק ב ופרק ג): בכל פרק חמש שאלות, לכל שאלה — 24 נקודות. תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 80.

קרא את שלושת הטקסטים שלפניך. השאלות בפרקי הלשון הן בזיקה לטקסטים.

בהצלחה!

השאלות

פרק א: חובה — שם המספר (20 נקודות)

ענה על שאלה 1.

1. (20 נקודות)

בקטעים שלפניך **הקף** את הצורה הנכונה של כל שם מספר מבין האפשרויות המודגשות.

כישלונות מפורסמים

אם תחפשו בגוגל "כישלונות מפורסמים", תקבלו יותר מ**חמישים ואחת / חמישים ואחד** מיליון תוצאות. מבין הכישלונות מעוררי ההשראה תוכלו למצוא את **חמש / חמשת** העובדות המרתקות האלה: על וולט דיסני, יוצר דמותו של מיקי מאוס, שזכה ב**עשרים ושתיים / עשרים ושניים** פרסים, נאמר שהוא אינו יצירתי מספיק; אברהם לינקולן, הנשיא ה**שש עשרה / שישה עשר** של ארצות הברית, הובס בכמה מערכות בחירות, עד שזכה בבחירות לנשיאות והושבע לנשיא בשנת **אלף שמונה מאות שישים ואחת / אלף שמונה מאות שישים ואחד**; מספר הפעמים שבהן נדחה ספרו הראשון של דוקטור סוס גדול פי **שתיים / שניים** ממספר הפעמים שבהן נדחה הספר הראשון בסדרת "הארי פוטר"; שחקן הכדורגל הארגנטינאי ליונל מסי הודח מנבחרת הכדורגל שבה שיחק כשהיה בן **אחד עשרה / אחת עשרה** בשל קומתו הנמוכה; ג'יימס דייסון, שהמציא את שואב האבק המפורסם, ערך **חמשת אלפים מאה עשרים ושישה / חמשת אלפים מאה עשרים ושש** ניסיונות עד שהצליח לבנות אב טיפוס לשואב האבק שלו.

הידעתם?

ערבי כישלונות נערכים היום ב**מאתיים חמישים ושלושה / מאתיים חמישים ושלוש** ערים ברחבי העולם. בישראל נערך ערב כישלונות ב**שלישי / שלושה** במאי 2020.

פרק ב: תחביר (80 נקודות)

לפניך שני פרקים: פרק ב — תחביר ופרק ג — מערכת הצורות.

בחר ב**פרק שלמדת**: פרק ב — תחביר או פרק ג — מערכת הצורות.

בפרק שבחרת ענה על השאלות לפי ההוראות.

ציין את שם הפרק שבחרת: _____

בפרק זה חמש שאלות 2-6. לכל שאלה — 24 נקודות. תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 80.

שים לב: תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 10-11).

2. (24 נקודות)

לפניך שלושה משפטים.

(1) **כשהיה בני הבכור בן שלוש, הוא נהג לקרוא לדובי שלו "בודי".** _____

(2) **עם השנים הפעוט גדַל, והטעויות המקסימות האלה נכחדות בהדרגה.** _____

(3) **בשלב מסוים אנו מפסיקים להתפעל מן הטעויות שלו או לצחוק מהן.** _____

א. ציין ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

ב.
- אם המשפט מורכב — תחם את הפסוקית/הפסוקיות שבו, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה.
- אם המשפט הוא משפט איחוי — תחם את איבריו.

ג. ציין את התפקיד התחבירי של המילים והצירופים המסומנים בקו.

במשפט (1): שלו _____

במשפט (2): עם השנים _____

במשפט (3): מן הטעויות _____

3. (24 נקודות)

א. לפניך שני משפטים מורכבים, ובהם המילית **כי** מוגדלת.

(1) **מניסויים שנערכו עולה כי אנשים הצליחו ללמוד מִצְפִּייה בכישלון של אדם אחר.**

(2) **"ערבי כישלונות" מאפשרים למידה מכישלונות כי במהלכם אנו לא עסוקים בהגנה על האגו.**

בכל אחד מן המשפטים תחם את הפסוקית הפותחת במילית **כי**, וציין מעל כל פסוקית שתחמת את התפקיד התחבירי שלה במשפט.

ב. לפניך משפט מורכב.

אף על פי שאנו חיים בתרבות שמקדשת את המצוינות, אנו שוכחים שהדרך למצוינות רצופה למידה מטעויות.

- תחם את הפסוקיות במשפט, וכתוב מעל כל פסוקית את התפקיד התחבירי שלה.
- על פי המשפט, כתוב שתי עובדות על מצוינות. נסח כל עובדה במשפט פשוט.

(1) _____

(2) _____

4. (24 נקודות)

א. לפניך משפט.

ב"ערבי כישלונות" מנהלים בכירים מסַפְּרים בגילוי לב לכאורה על הכישלונות שלהם.

- ציין את הסוג התחבירי של המשפט. _____
- ציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים המסומנות בקו במשפט.

מנהלים _____

על הכישלונות _____

- במשפט יש הסגר. העתק אותו. _____
- הסבר את תפקידו של ההסגר במשפט זה. _____

ב. לפניך שני ציטוטים בנושא הכישלון.

(1) **כישלון הוא מעקף. הוא אינו רחוב ללא מוצא.** (זיג זיגלר)

(2) **כל ההצלחות בחיים אינן אלא כישלונות שהוחמצו.** (רומן גארי)

- **ציטוט (1)** הוא שני משפטים, ובכל אחד מהם המילה "הוא" מסומנת בקו.

ציין מעל כל אחת מן המילים המסומנות ב**ציטוט (1)** את התפקיד התחבירי שלה.

- כתוב את שני המשפטים ש**בציטוט (1)** במשפט אחד במבנה "אין... אלא...".

_____

- כתוב את **ציטוט (2)** במשפט במבנה רגיל (לא במבנה "אינו... אלא...").

_____

5. (24 נקודות)

א. לפניך חמישה משפטים.

(1) **נבירה בכישלון יכולה דווקא לטרפד הישגים.**

(2) **הסטארט־אפ הראשון של ביל גייטס היה כישלון חרוץ.**

(3) **איך שני הדברים האלה עולים בקנה אחד?**

(4) **האמונה בבעלי הכישרון הולכת ומתחזקת.**

(5) **באימון היומי שלה היא הולכת ורצה במסלול קבוע בפארק.**

- בכל אחד מן המשפטים מתח קו מתחת לנשוא.
- **הקף** את מספרי המשפטים שהנשוא בהם הוא נשוא מורחב.
- במה שונה משמעות המילה "הולכת" ב**משפט (4)** ממשמעות המילה "הולכת" ב**משפט (5)**?

_____

ב. לפניך משפט.

בסמסטר האחרון של השנה ניגשתי שוב לבחינה שנכשלתי בה בסמסטר הראשון, והצלחתי בה לאחר שלמדתי מן הטעויות שלי בבחינה הראשונה.

פְּרק את המשפט לארבעה משפטים פשוטים לפי הסדר הכרונולוגי.

_____ (1)

_____ (2)

_____ (3)

_____ (4)

6. (24 נקודות)

א. לפניך קטע שהושמטו ממנו מילות הקישור. הוסף בו את מילות הקישור המתאימות לפי הקשר הלוגי שבסוגריים.

_____ **(ויתור)** ממש תתאמצו, תתקשו לחשוב על אנשים שנהנים להיכשל, _____ **(סיבה)** בחברה ההישגית והתחרותית שלנו אנו מכוונים להצלחה _____ **(הוספה)** לסלידה מכישלון. משחר ילדותנו מחנכים אותנו לראות בחוסר הצלחה _____ **(בירה)** באי־עמידה ביעדים תוצאה של פגם בהתנהלותנו או באישיות שלנו. _____ **(ויתור)** _____ **(תנאי)** תשאלו יועצים ארגוניים ופסיכולוגים, הם יאמרו לכם שכישלון הוא כוח מניע מן החזקים שבנמצא.

ב.
- לפניך שני משפטים.

(1) **שיחות משוב בין המנהל לעובדיו נערכות כיום בכל מקום עבודה.**
(2) **בשיחות המשוב האלה בודקים את העמידה של העובדים ביעדים.**
המר את שני המשפטים במשפט אחד מסוג תחבירי כלשהו. השמט מילים לפי הצורך.

_____

- לפניך שלושה משפטים.

(1) **שיחות המשוב הן צפויות ומתנהלות במועדים קבועים.**
(2) **חלק ניכר מן העובדים מגיעים אליהן בתחושה של "פרפרים בבטן".**
(3) **חשוב לקיים את שיחות המשוב באווירה נינוחה שתאפשר קשב ולמידה של העובד.**
המר את שלושת המשפטים במשפט אחד מסוג תחבירי כלשהו. השתמש במילות קישור מתאימות, והשמט מילים לפי הצורך.

_____

פרק ג: מערכת הצורות (80 נקודות)

(יש לבחור בפרק ב — תחביר או בפרק ג — מערכת הצורות.)
בפרק זה חמש שאלות 7-11. לכל שאלה — 24 נקודות. תוכל לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות, אך מספר הנקודות שתוכל לצבור בפרק לא יעלה על 80.
שים לב: תוכל להיעזר בדף העזר לנבחן (עמ' 10-11).

---

7. (24 נקודות)

לפניך שבעה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש ובסוגריים אותו הפועל מנוקד.
ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
המורה **מאפשרת** (מְאַפְשֶׁרֶת) לתלמידים להיות יצירתיים.		
אף שהתלמיד שגה בפתרון התרגיל, לא **הורד** (הוּרַד) לו ציון.		
התלמידה **טעתה** (טָעֲתָה) בפתרון התרגיל.		
אווירה תחרותית **מדכאת** (מְדַכֵּאת) את הרצון של התלמיד להמשיך לנסות.		
התלמיד **נבוך** (נָבוֹךְ) מתגובת חבריו על הפתרון שהוא הציע.		
המורה **הורתה** (הוֹרְתָה) לתלמידים לפתור את התרגיל בדרך יצירתית.		
חשוב שהתלמידים יֵדעו שהמאמץ **משתלם** (מִשְׁתַּלֵּם).		

8. (24 נקודות)

לפניך קטע ובו פעלים מודגשים, ובסוגריים אותם הפעלים מנוקדים.
(במסגרת)
במחקר שנערך נמצא כי 70 אחוזים מן התלמידים לא [**יפנו** (יִפְנוּ)] לבקש עזרה מהצוות החינוכי בבית הספר במצבי לחץ ובמקרים של כישלון. תלמידים ש[**פנו** (פָּנוּ)] לבקשת עזרה דיווחו שלא תמיד קיבלו מענה לפנייתם.
אנשי חינוך עסוקים בשאלה כיצד לעודד תלמידים לבקש עזרה. המלצותיהם למורים הן:

- [**פנו** (פָּנוּ)] זמן להעלאת המודעות לחשיבותה של בקשת העזרה.
- כשתלמיד מבקש מכם עזרה, [**התפנו** (הִתְפַּנּוּ)] אליו מייד.
- לעולם אל תיתנו לתלמיד הרגשה שהזמן ש[**מפונה** (מְפֻנֶּה)] בעבורו הוא בזבוז זמן בעבורכם.
- אם יש צורך, [**הפנו** (הַפְנוּ)] את התלמיד לגורם מקצועי.

א. ציין מעל כל פועל את הבניין שלו.

ב. בקטע יש שימוש רב בדרך הציווי.
(1) **הקף** את כל הפעלים בציווי בקטע.
(2) הסבר מדוע נעשה שימוש רב בצורות ציווי בקטע הזה.

_____

9. (24 נקודות)

א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות, ובסוגריים אותן המילים מנוקדות.
החוקרים גילו שהלמידה על כישלונות של מדענים **מעוררי** (מְעוֹרֲרֵי) השראה גורמת לתלמידים **לחוש** (לָחוּשׁ) מוטיבציה ללמוד מדע, והיא **ממריצה** (מַמְרִיצָה) אותם להשיג הישגים גבוהים יותר. המדענים מעוררי ההשראה **משמשים** (מְשַׁמְּשִׁים) בעבור התלמידים מודל **לחיקוי** (חִקּוּי) המדגים את הרעיון כי כישלון **וקושי** (קֹשִׁי) הם בלתי **נמנעים** (נִמְנָעִים) בדרך להצלחה.
מיין בטבלה את המילים המודגשות לשלוש קבוצות לפי הגזרות.

גזרת השלמים	גזרת נחי ע"ו/י	גזרת נחי ל"י/ה

ב. לפניך קטע.
מטרת המאמר היא להזכיר לנו את החשיבות של הטעייה בתהליך הלמידה ולחשוב איך למנוע מהתלמידים לחשוש שאם יטעו, ישלמו על כך מחיר כגון פסילת התשובה, גיחוך, הערה, הורדת ציון, לגלוג והקנטה מצד חברים.
העתק מן הקטע שמות פעולה על פי ההנחיות:
שני שמות פעולה בבניין פָּעַל (קל) _____ _____
שני שמות פעולה בבניין פיעל _____ _____
שני שמות פעולה בבניין הפעיל _____ _____

10. (24 נקודות)

א. לפניך קטע שחסרים בו **פעלים**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

תנועת "ערבי כישלונות" _____ (ק-ו-ם) במקסיקו בשנת 2012, ומאז היא _____ (פ-ש-ט) ברחבי העולם והגיעה אף לישראל. התנועה _____ (י/ו-ע-ד) להפגיש בין יזמים לאנשי עסקים ש_____ (ח-ו-י) כישלונות עסקיים. "ערבי כישלונות" _____ (נ-ה-ל) בצורה פשוטה — לכל דובר יש שבע דקות להציג את הכישלונות שלו, ומותר לו להציג מצגת של עד עשר שקופיות.
ליאורה גולומב, ש_____ (ב-ו-א) את התנועה לישראל, אומרת כי המטרה של תנועה זו היא ליצור שיח פתוח על כישלון והצלחה. עוד היא _____ (י/ו-ס-ף) כי היא _____ (ק-ו-י) שאירועים מסוג זה _____ (ס-י-ע) למישהו בקהל _____ (ת-כ-נ-ן) את המיזם הבא שלו, ו_____ (מ-נ-ע) מטעויות.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. לפניך קטע שחסרים בו **שמות עצם**. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

כולנו מרגישים במהלך החיים _____ (ח-ו-ש) כישלון. זוהי הרגשה בלתי נעימה שעלולה להכאיב לנו, ולפגוע ב_____ (ד-מ-י) העצמי שלנו. מקצת מן האנשים אף רואים בכישלון _____ (א-י-ם) של ממש, והם נמנעים מלהתמודד עם _____ (ש-י-ם) שיש סיכוי שייכשלו בהן. ההתגברות על הפחד מכישלון מתחילה ב_____ (ב-י-ן) כי הפחד מכישלון מונע מאיתנו _____ (פ-ת-ח) אישית ו_____ (מ-מ-ש) של ה_____ (י-כ-ל) שלנו.

אחת השיטות להסרת החשש מכישלון היא _____ (כ-ו-ן) תוכנית מגֵרה שתשמש _____ (ח-ל-ף) במקרה של כישלון.

11. (24 נקודות)

א. לפניך שלוש קבוצות מילים, ובכל קבוצה יש מילה אחת יוצאת דופן מבחינת השורש שלה.
הקף את המילה היוצאת דופן, וציין את השורש שלה.
קבוצה 1: **תּוֹשִׁיבוּ, תְּשׁוּבָה, מוֹשָׁבָה** _____
קבוצה 2: **מַחֲלַת** (השַפעת), **חוֹלִים, מְחִילָה** (סליחה) _____
קבוצה 3: **יְרֻשָּׁה, רִשָּׁיוֹן, מוֹרֶשֶׁת** _____

ב. לפניך רשימת מילים. הקף את שלוש המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל.
שַׁמְרָן, מַדְעָן, קַבְּלָן, שִׂיאָן אולימפי, **בַּכְיָן**

ג. הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה שלו.
דִּמְיוֹן, פִּתְרוֹן, סִרְטוֹן, כִּשָּׁלוֹן

ד. הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.
מוֹנִית, חֲלָלִית, מַשָּׁאִית, רִשְׁתִּית

ה. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם המילה "ביתי" מודגשת.
(1) מסעדה זו מוכרת אוכל **בֵּיתִי**.
(2) **בֵּיתִי** הוא מבצרי.
ציין בנוגע לכל אחת מן המילים המודגשות את סוג הצורן הסופי ואת משמעות הצורן הסופי.
במילה **בֵּיתִי** במשפט (1): סוג הצורן הסופי _____
משמעות הצורן הסופי _____
במילה **בֵּיתִי** במשפט (2): סוג הצורן הסופי _____
משמעות הצורן הסופי _____

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח 1 – מאמרים

טקסט 1

למידה מטעויות: על הזכות והחובה לִשגות

חגית קליימן צופן

א כשהיה כבן שלוש נהג בני הבכור לקרוא לדובי שלו "בודי". זה הצחיק אותנו, ועד היום אנחנו זוכרים את השגיאה הזאת. אם אשאל אתכם, הקוראים, על שגיאת דיבור או על כשל לשון שהיו לכם בצעירותכם, יש להניח שמייד תשלפו מזיכרונכם כמה כאלה. שגיאה כזו יכולה ללמד שהילד אינו חושש לומר מילים חדשות שאינן מוכרות לו, משום שהוא נענה בחיזוקים ובחיוכים מהסביבה, ואלה מעודדים אותו להמשיך ולנסות, גם אם ישגה שוב. כמו כן, אחרי החיוכים, אנו אומרים את המילה או המשפט באופן הנכון, ובכך מאפשרים לו ללמוד.

ב עם השנים הפעוט גדֵל, והטעויות המקסימות האלה נכחדות בהדרגה. הילד עדיין שוגה, אך בדברים אחרים, מורכבים יותר, וגם בהם הוא לומד ומתקן. בשלב מסוים, ככל שהילד גדל, מפסיקים להתפעל מן הטעויות שלו או לצחוק מהן, ומתחילים למתוח ביקורת ואפילו "להעניש" את הילד על טעויות כאלה. בבית הספר ה"עונש" הוא פסילת פתרון שתלמיד מציע בכיתה, הורדת ציון במבחן, לגלוג והקנטה מצד חברים תחרותיים ועוד.

ג התייחסות כזו או אווירה תחרותית עלולות לדכא את הרצון להמשיך לנסות, להעמיס מטען רגשי שלילי על התלמיד ולמנוע את השתתפותו החופשית בדיון. ובמילים אחרות, התלמיד יעדיף לשמור את מחשבותיו לעצמו כדי שלא להיפגע.

ד אף על פי שאנו חיים בתרבות שמקדשת מצוינות, אנו שוכחים שהדרך למצוינות רצופה למידה מטעויות. והינה קיבלנו מסר כפול:
מצד אחד, כולנו יודעים שבחיים בכל למידה ועשייה יכולות להיות טעויות, ומהן אנו לומדים.
מצד אחר, אנו דורשים מן התלמידים הצלחה, תשובות נכונות, דיוק והבעת רעיונות מלאים.
אז מה בדיוק אני רוצה? שנקבל תשובות שגויות כתשובות נכונות רק כדי שלא להעליב את התלמיד או לדכא את היצירתיות שלו? ממש לא! אני מורה למתמטיקה ואני דורשת אמת מדעית.

ה מטרת המאמר הזה היא להזכיר לנו את החשיבות של הטְעִיָה במהלך הלמידה ולחדד את השאלה: איך אנחנו יכולים לעודד את תלמידינו לנסות למצוא פתרון, להביע מחשבה או לפתח רעיון יצירתי עצמאי בלי שיחששו שאם יטעו, יהיה לכך מחיר כגון גיחוך, הערה או הורדת ציון?

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ו אם תלמיד ענה תשובה שגויה, חשוב לתרגל בכיתה תהליך רפלקטיבי[1]. הבנה של הסיבות שהובילו אותנו לַטָעוּת עוזרת לנו ללמוד מן הטעויות שלנו ולא לחזור עליהן. רצוי שתהליך זה יתרחש באווירה נעימה, בסבלנות ובעידוד שלנו את התלמידים. רק כך נצליח לנמק ולהסביר את החשיבה שהובילה לטעות. אם לא נאפשר לתלמידים התנסות עצמית, טעייה ואפשרות לתקן, ייחסמו היכולת ללמידה עצמאית, היצירתיות והרצון להתמודד עם למידה וקושי. יש לכך חשיבות בלימוד שפה, מתמטיקה וכמו כן מדעי הרוח והחברה. גם בחיים בכלל יש לכך חשיבות (פרט למקרים הנוגעים לבטיחות ולשמירה על החוק).

ז כדאי גם שנהיה נחרצים פחות ביחס שלנו כלפי טעויות. אפשרויות וגישות לכך יש בשפע:

- עידוד חשיבה יצירתית — שמעתי פעם על תרגיל שנעשה בשיעור, ובו אחת המטלות הייתה לנתח שיר קצר. מטרת המטלה לא הייתה להגיע לתשובה נכונה או לא נכונה, אלא לאפשר כיווני חשיבה והנמקה יצירתיים.
- הנהגת שיח כיתתי שמשרה תחושת ביטחון, ובו הנימוק לדרך המחשבה חשוב יותר מהתשובה.

רעיונות כאלה ואחרים מעודדים חשיבה והתנסות עצמית, מפחיתים את החשש מטעייה ומאמנים את התלמידים ברפלקצייה.

(1) תהליך רפלקטיבי (מן המילה רפלקצייה) — תהליך של התבוננות בפעולות שעשינו וחשיבה עליהן כדי לשפר אותן.

מעובד על פי קליימן צופן, ח' (2016). למידה מטעויות: על הזכות וההחובה לשגות. **הגיע זמן חינוך**. אוחזר מהאתר edunow.org.il.

טקסט 2

באנו לבאס: למה רובנו מתקשים ללמוד מכישלונות?

גלי וינרב

א "ערבי כישלונות" הם אירועים שבהם מנהלים בכירים מספרים בגילוי לב לכאורה על הכישלונות שלהם בעבודה. התפיסה שעליה מבוססים ערבי כישלונות ושמנהלים רבים אימצו היא שמכישלונות אפשר ללמוד. המנהלים סבורים שאם הם יחקרו לעומק את הפרטים שהובילו לכישלונות שלהם, הם יגלו מה השתבש ויוכלו ללמוד מהם.

ב פרופסור איילת פישבך, פסיכולוגית וחוקרת כלכלה התנהגותית, מטילה ספק בתפיסה הזאת שהולכת ומשתרשת. בשנים האחרונות היא חוקרת מה אנחנו לומדים מכישלונות, והממצאים מפתיעים: כשאנחנו נכשלים, קשה לנו מאוד להפיק לקחים, ודווקא הנבירה בכישלון עלולה לטרפד הישגים. במחקר שערכה היא ציינה שהחברה שאנחנו חיים בה מקדשת את התהליך של למידה מכישלון, אולם בפועל התוצאה הפוכה: כישלון מונע למידה.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ג איך זה יכול להיות? הרי מן הכישלון אפשר לקבל מידע רב. מדוע איננו מצליחים להפיק אותו? התשובה, אומרת פישבך, היא שהכישלון תופס את כל תשומת הלב שלנו, ואז, במקום להתמקד בלמידה, אנחנו עסוקים בהגנה על האגו[1]. כמו כן, כאשר אנחנו נכשלים, אנחנו עלולים לחשוב שהתחום שבו בחרנו אינו מתאים לנו ולנטוש אותו לחלוטין. במחקר נמצא שאנשים לומדים מכישלון פחות משהם לומדים מהצלחה. "כישלון הוא מעמסה גדולה על האגו", אומרת פישבך. "הוא גורם לאנשים לאבד את הקשב הנדרש ללמידה".

ד יש נסיבות שבהן בכל זאת לומדים מכישלון. למשל, כאשר אין לנו אפשרות להימנע מביצוע משימה מסוימת, שנכשלנו בה, אין לנו ברירה אלא לבחון את צעדינו וללמוד מהטעות. לדוגמה, אם אחווה כישלון שיגרום לי להרגיש שאני אימא גרועה, אנסה להפיק לקחים וללמוד מן הכישלון שחוויתי, כי אין אפשרות להפסיק להיות אימא. לעומת זאת, אם אֶכזבתי חברה, אני עלולה להחליט שאיני מתאימה להיות חברה שלה ולנתק את הקשר איתה, במקום לנסות לתקן את המצב.

ה הכישלון צורב פחות ומלמד יותר גם כשאנחנו משוכנעים שאנחנו מתאימים למשימה והכישלון הוא רק תקלה בדרך. יש אנשים שזה באופי שלהם, והם אכן מגיעים להישגים, אך אלה אינם מייצגים את כלל האנושות.

ו רוב האנשים זקוקים לעידוד מן הסביבה. לכן ביקורת ב"שיטת הסנדוויץ' " למשל, שבה "שותלים" משוב שלילי בין שתי מחמאות, יכולה לאפשר לאדם שהביקורת מופנית כלפיו לא רק שלא להיפגע, אלא גם להפנים אותה טוב יותר. זה תלוי, כמובן, באופן שבו המסרים החיוביים מנוסחים. הם ישפיעו לטובה אם הם ישכנעו את מקבל הביקורת שהוא עדיין בתחום המתאים לו ובדרך הנכונה, ואל לו להתייאש אלא רק להפיק לקחים וללמוד מטעותו.

ז בניסויים שנערכו נראה כי אנשים כן הצליחו ללמוד מצפייה בכישלון של אדם אחר. האמפתיה שהרגישו המשתתפים בניסויים כלפי אדם שנכשל לא הפריעה לקשב ולתפקוד שלהם כפי שהשפיעה עליהם הפגיעה באגו שלהם כאשר הם עצמם נכשלו. זוהי הוכחה נוספת שהאגו הוא הגורם הפוגע בתהליך הלימוד, וגם רמז לאופן שבו אפשר ללמוד מכישלונות. אם נהיה מודעים לקושי שיש לנו ללמוד מכישלונות של עצמנו, אולי נִפָּתח דרכים להפיק לקחים וללמוד מן הכישלונות שלנו בלי שהאגו שלנו ייפגע.

ח ומה בנוגע ל"ערבי כישלונות"? פישבך חושבת שהם דרך מצוינת ללמוד, כי כשאנחנו שומעים על כישלונות של אחרים אנחנו לא עסוקים בהגנה על האגו שלנו, ולכן גם אין סכנה שנתייאש מהתחום כולו.

(1) אגו — דימוי עצמי של אדם, האופן שבו האדם רואה את עצמו ומעריך את עצמו.

מעובד על פי וינרב, ג' (2019). באנו לבאס: למה רובנו מתקשים ללמוד מכישלונות? **גלובס**. אוחזר מהאתר globes.co.il.

טקסט 3

למה חשוב ללמד על כישלונותיהם של אנשים מעוררי השראה?

אור ב. שמש

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א תומס אדיסון ערך יותר מאלף ניסויים כושלים עד שהצליח להפעיל נורה; הסטארט־אפ[1] הראשון של ביל גייטס[2] היה כישלון חרוץ; ג'יי קיי רולינג כתבה במשך שש שנים את הספר הראשון בסדרת הארי פוטר, ו־12 הוצאות לאור דחו את ספרה; כשהיה אלברט איינשטיין ילד היו שניבאו כי "דבר לא יצמח" ממנו, שכן הוא התקשה ללמוד לדבר ולכתוב.

ב המשותף לכל האנשים הללו הוא שהם לא הפסיקו לנסות. הכישלונות והקשיים לא עצרו בעדם, והם לא נכנעו גם כשאנשים בסביבתם אמרו שהם לעולם לא יצליחו. למרות הקשיים הרבים שעימם התמודדו כל האנשים הללו, רוב הידע שלנו על אודותיהם הוא בנוגע להצלחותיהם ולהישגיהם הגדולים.

ג לרוב איננו חושבים על המאמץ, על הקשיים ועל הכישלונות בדרך להצלחה. אנו נוטים להאמין שגיבורינו מוכשרים במיוחד, ואם לא נתעמק בסיפור חייהם, נחשוב שדרכם לפסגה הייתה סלולה רק בזכות יכולותיהם המופלאות. אך למעשה ההצלחה של מרבית האנשים הללו הייתה בזכות הנחישות, ההתמדה והמאמץ שלהם, לא פחות מבזכות הכישרון.

ד אף על פי שהמציאות מוכיחה כי למאמץ ולהתמדה יש לעיתים תרומה רבה יותר להצלחה משיש לכישרון, האמונה שהאנשים המצליחים הם רק אלה שיש להם כישרון הולכת ומתחזקת. אמונה זו מתחזקת מפני שלרוב איננו מודעים לקשיים ולכישלונות של גיבורינו. מתוך אמונה זו אנו סוגדים להצלחה ללא מאמץ, ומניחים שאם אנו צריכים להתאמץ כדי להצליח בתחום מסוים, כנראה אנחנו לא מספיק טובים בו.

ה המחקרים מראים כי כששואלים תלמידים בנוגע להשקעה בלימודים ולעבודה קשה, רובם יענו כי הן חשובות להצלחה. עם זאת בנוגע לעצמם, מתברר שלעיתים קרובות הם נמנעים מללמוד מקצועות מסוימים, למשל מתמטיקה, מדעים ותכנות, גם אם מקצועות אלה מעניינים אותם ונראים להם חשובים לעתידם, משום שהם סוברים שאין להם כישרון בתחום. הם אומרים משפטים כמו "אין לי ראש מתמטי" או "אני יותר הומנית". תלמידים שמאמינים שצריך כישרון ייחודי כדי להצליח, יראו בכל כישלון וקושי הוכחה שהם אינם כישרוניים במיוחד, ולכן הם לא ירצו להתאמץ וישקיעו פחות בלמידה.

ו חוקרים ואנשי חינוך בכל העולם מנסים להתמודד עם הבעיה שרוב התלמידים מאמינים כי כישרון חשוב יותר ממאמץ. מחקר חדש מציע פתרון פשוט לבעיה, וכל מורה יכול ליישם אותו בקלות רבה. החוקרים החליטו לבדוק מה יקרה אם יִלמדו את התלמידים לא רק על הצלחותיהם ועל תגליותיהם של האנשים הדגולים, אלא גם על הכישלונות שלהם, הקשיים שעימם התמודדו והדרכים שבהן הם פעלו כדי להתמודד עם הקשיים וללמוד מן הכישלונות הללו. החוקרים רצו לבדוק אם כשהתלמידים יִלמדו שגם לאנשים מעוררי השראה יש חסרונות ומגבלות, ושהם התאמצו והתמודדו עם ביקורות, עלבונות וכישלונות צורבים — תשתנה דעתם בנוגע לדרך להצלחה.

ז החוקרים מצאו שהלמידה על כישלונות של מדענים מעוררי השראה גרמה לתלמידים לחוש מוטיבציה ללמוד מדע, להאמין ביכולתם ולהגיע להישגים בטווח הארוך. לעומת זאת, למידה שהתמקדה רק בהצלחותיהם של המדענים לא שיפרה את הישגי התלמידים ואת אמונתם ביכולתם, ולעיתים אף נפגעה המוטיבציה של התלמידים ללמידה.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ח בלמידה על הקשיים והכישלונות של האנשים מעוררי ההשראה התלמידים מקבלים מודל לחיקוי המדגים את הרעיון כי המאמץ משתלם וכי כישלון וקושי הם בלתי נמנעים בדרך להצלחה.

(1) סטארט־אפ — חברה שהוקמה תוך זמן קצר כדי לפתח רעיון או מוצר ייחודיים, לרוב בתחום הטכנולוגיה העילית (היי־טק). בעברית: חברת הֶזְנֵק.

(2) ביל גייטס — יזם, אֵיל הון, סופר ונדבן אמריקני. בשנת 1975 ייסדו גייטס ופול אלן את מיקרוסופט, שנהפכה לחברת התוכנה הגדולה בעולם.

מעובד על פי שמש, א"ב (2017). למה חשוב ללמד על כישלונותיהם של אנשים מעוררי השראה? **הגיע זמן חינוך**. אוחזר מהאתר edunow.org.il.

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon